ABORDĂRI CONCEPTUALE PRIVIND PRINCIPIUL PROTECȚIEI MEDIULUI ŞI PROMOVĂRII UNEI DEZVOLTĂRI DURABILE PRIN INTERMEDIUL ACHIZIȚIILOR PUBLICE

Tatiana CIOBANU, Dana BUECICU

Achiziţiile publice reprezintă suma tuturor proceselor de planificare, stabilire a priorităţilor, organizare, publicitate şi de proceduri, în vederea realizării de cumpărări de către organizaţiile care sunt finanţate total sau parţial de bugete publice.

În Republica Moldova, achiziţia publică, ca şi instrument, are un rol important, întrucât prin intermediul procedurilor de achiziție se pot administra mai eficient finanţele publice, se poate eficientiza transparenţa de investiţii, bunuri, servicii şi se asigură promovarea unei concurenţe loiale în rândul operatorilor economici. Pe lângă aceasta, prin intermediul achiziţiilor publice se asigură ocrotirea vieţii şi sănătăţii oamenilor, protecţia mediului, promovarea unei dezvoltări durabile, menţinerea ordinii publice, facilitarea comerţului internaţional, egalitatea în drepturi a părţilor contractante, aplicarea răspunderii în cadrul acestor proceduri. Conform art. 6 al Legii nr. 131 din 03.07.2015 privind achizițiile publice [1], reglementarea relaţiilor privind achiziţiile publice se efectuează în baza mai multor principii, printre care principiul protecţiei mediului şi promovării unei dezvoltări durabile prin intermediul achiziţiilor publice, care prescrie instituţiilor publice să ia în considerare aspectele de mediu şi dezvoltare durabilă în cadrul achiziţiilor publice.

În acest sens, notăm că fiecare produs sau serviciu cumpărat are impact asupra mediului pe parcursul întregului său ciclu de viaţă, de la extracţia materiilor prime, fabricarea produsului şi până la folosirea, eliminarea şi/sau reciclarea lui. Astfel, achizițiile publice ecologice reprezintă un proces prin care autoritățile publice doresc să achiziţioneze bunuri, servicii şi lucrări cu un impact redus asupra mediului, pe durata întregului ciclu de viaţă al acestora. Cu alte cuvinte, produsele şi serviciile achiziţionate sub această noţiune ţin

cont de factorii de mediu, achiziţiile publice ecologice contribuind la diminuarea acestor impacturi, beneficiile fiind simţite atât la nivel local, cât şi la nivel global.

Achiziţiile publice în Republica Moldova au o istorie relativ scurtă, luând în considerare că prima lege privind achizițiile publice datează din 1997. La 03.07.2015 a fost adoptată Legea nr. 131 privind achizițiile publice, iar în iunie 2016, Republica Moldova a ratificat Acordul Achizițiilor Publice al Organizației Mondiale a Comerțului, iar acest lucru, de rând cu Acordul de Asociere Republica Moldova–UE, presupune luarea tuturor măsurilor de către statul nostru pentru liberalizarea comerțului și dezvoltarea sistemului achizițiilor publice în conformitate cu cele mai bune practici internaționale.

Legislaţia naţională existentă este pregătită pentru dezvoltarea durabilă a statului şi implementarea domeniului achiziţiilor publice durabile. Astfel, Republica Moldova este pregătită pentru a dezvolta o economie mai competitivă, cu emisii mai scăzute de CO_2, pentru protejarea mediului, pentru dezvoltarea noilor tehnologii şi metode de producţie ecologică, pentru introducerea noilor reţele electrice inteligente şi eficiente, pentru îmbunătăţirea mediului de afaceri cu susţinerea UE.

În acest sens, legislația este axată, într-o măsură mai mare sau mai mică, asupra celor trei piloni ai achizițiilor durabile: aspectul de mediu, economic și social. Aici se poate menționa că dreptul la un mediu inofensiv, dreptul la muncă, sănătate, la un trai decent, protecție socială este consfințit în Constituție, iar prioritățile statului în ceea ce privește eficiența energetică, implementarea marcării ecologice, promovarea liberei concurențe de rând cu acțiunile de armonizare a legislației naționale cu cele mai bune practici ale UE și internaționale creează o platformă de drept rezonabilă pentru implementarea achizițiilor publice durabile.

Este important de menționat că Legea nr. 131 din 03.07.2015 privind achizițiile publice instituie art. 23 [1], care denotă standarde de protecție a mediului, iar în cazul implementării achizițiilor durabile, acestea trebuie să se raporteze la sistemele de asigurare a calității bazate pe seriile de standarde europene relevante, precum și standarde de gestionare a mediului.

În conformitate cu principiul recunoaşterii reciproce, autoritatea contractantă are obligaţia de a accepta certificatele echivalente emise de organismele stabilite în statele membre ale Uniunii Europene. În cazul în care operatorul economic nu deţine un certificat de mediu astfel cum este solicitat de autoritatea contractantă, aceasta din urmă are obligaţia de a accepta orice alte certificări prezentate de operatorul economic respectiv, în măsura în care acestea confirmă asigurarea unui nivel corespunzător al protecţiei mediului.

Totodată, Legea nr. 131 din 03.07.2015 privind achiziţiile publice la art. 69 [1] reglementează condiţii speciale de executare a contractului de achiziţii publice, iar printre acestea se regăsesc încurajarea formării profesionale la locul de muncă, încadrarea în muncă a şomerilor, a tinerilor şi a persoanelor cu nevoi speciale, reducerea nivelului şomajului, formarea profesională a şomerilor şi a tinerilor, protecţia mediului, îmbunătăţirea condiţiilor de muncă şi securitatea muncii, dezvoltarea mediului rural şi formarea profesională a agricultorilor, protejarea şi susţinerea întreprinderilor mici şi mijlocii.

În prezent, Agenția Achiziţii Publice este acea autoritate de specialitate, în subordinea Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova, care are ca rol fundamental formularea, la nivel de concepţie, şi implementarea politicii în domeniul achiziţiilor publice, inclusiv în ceea ce ține de achizițiile ecologice. Implementarea achizițiilor ecologice/durabile reprezintă o acțiune stabilită expres în Planul de acțiuni al Agenției, ceea ce denotă interesul instituțiilor statului pentru acest subiect. Prin urmare, există suportul necesar pentru promovarea conceptului de achiziții publice verzi/durabile și aplicarea acestuia în practică, inclusiv diseminarea posibilității de implementare a politicilor de mediu în rândul autorităților contractante prin organizarea și desfășurarea seminarelor de instruire [4].

O altă activitate ce denotă respectarea principiului protecţiei mediului şi promovării unei dezvoltări durabile prin intermediul achiziţiilor publice reprezintă utilizarea etichetelor ecologice în achizițiile publice verzi. Ecoetichetarea este o activitate care are ca scop stabilirea unui sistem voluntar de acordare a etichetei ecologice pentru produse cu impact minim asupra sănătăţii umane şi a mediului, pe parcursul întregului ciclu de viaţă al produsului [2].

Etichetele ecologice existente au ca scop să ajute autoritățile contractante să identifice produsele sau serviciile ecologice și/sau durabile. În mare parte, etichetele pot ajuta pentru a economisi timp la elaborarea documentelor de atribuire, asigurând în acelaşi timp standarde înalte de mediu, care sunt aplicate în cadrul procedurilor de achiziții publice de către autoritățile contractante.

Un exemplu de ecoetichetă naţională este „Agricultura Ecologică“. Aceasta reprezintă un semn ce confirmă faptul că procesul de producție este controlat de structurile de inspecție și garantează că produsul este obținut conform exigențelor agriculturii ecologice. Marca este înregistrată şi recunoscută de 16 ţări din UE. Produsele ecologice crescute/produse în Republica Moldova au aplicate pe ambalaj etichete ecologice cu marca „Agricultura Ecologică” [3].

În concluzie, susținerea protecției mediului și extinderea pieței de produse și servicii prietenoase cu mediul, precum și întregul suport politic, tehnic și instituțional în elaborarea și adoptarea politicilor de mediu contribuie la utilizarea eficientă a banilor publici. În aceste condiții, se poate de concluzionat că în Republica Moldova cadrul normativ existent este favorabil implementării achizițiilor publice durabile, iar Guvernul urmează să întreprindă acțiuni concrete, în vederea sensibilizării atât a societății civile, a mediului de afaceri, cât și a autorităților publice, pe de o parte, iar pe de altă parte, să monitorizeze autoritățile să implementeze strategiile de dezvoltare durabilă și să aplice corespunzător acțiuni concrete în acest sens, astfel contribuind în cea mai mare măsură la implementarea achizițiilor durabile și drept consecință fortificarea capacității economice a statului, diminuarea impactului negativ asupra mediului, precum și creșterea bunăstării sociale a populației.

Referinţe:

1. Legea nr. 131 din 03.07.2015 privind achiziţiile publice. În: *Monitorul Oficial*, nr.197-205/402 din 31.07.2015. Republicat: *Monitorul Oficial al R.Moldova*, nr.424-429/666 din 16.11.2018.
2. https://www.oneplanetnetwork.org/sites/default/files/1._legal_review_moldova_rom_final.pdf, accesat la 13.09.2019, 15.09.2019
3. http://viitorul.org/files/library/Ghid%20Achizitii%20Publice%202017%20IDIS%20-%20WEB.pdf, accesat la 13.09.2019, 15.09.2019

4. https://tender.gov.md/sites/default/files/document/attachments/ghid_privind_achizitiile_publice_durabile.pdf, accesat 13.09.2019, 15.09.2019